

V R T E C .

ČASOPIS S PODOBAMI ZA SLOVENSKO MLADINO.

Štev. 3.

V Ljubljani 1. marca 1883.

Leto XIII.

Lažnívi prijatelji.

Doklèr te ljubi sreča míla,
Po tvòjem slódu vsák hití,
A kádar bode te raníla,
Od tebe naglo vse zbeží:
Nesréci kdo vesélo slúži?
Nesíljen kdo li z njo se drúži?

Prijátelj sprémílja te nepraví,
Doklèr se víje gládek pót,
A v bréznih te bojèč ostaví,
Stezé si íšče sam drugód:
Izkúšenci povsód mí bodo
Verjéli brídsko to usódo.

Nocój se báha nekatéri:
Iz prsíj mòje sree ná!
Užé se jutri iznevéri,
V nevíhtí stréhe tí ne dá,
Ker tí nezgóda srebrníke
Pobrála, vzela je zlatníke.

Prijátelji so tvojí kríví,
Kí bógat sí jih vòdil v svét,
Da tí v prepád sí pogubljíví
Izginil v evétjí svòjích lét:
Potèm so tísti kròhotálí,
Kí vánj samí so te peháli!

V. Š.

Krepóst ne pozna maščevanja.

Stara Jarnejka, Bog jej daj mir in pokoj, znala je mnogo lepega pripovedovati. Dobre otroke je posebno rada imela, a hudobne je že po nosu poznala in jih podila od sebe. Minulo je že kacic dvajset let, kar jo krije črna zemlja, a jaz kakor bi jo videl še danes. Stara, grbava, vedno s palico v jednej, a z duhanico (tobakiro) v drugej roci. hodila je najrajše na pokopališče. Tu je na gomili kacega soseda iz-

molila kratko molitvico, poljubila veliki križ, ki je visel pred cerkvenimi vrati. In potem zopet polagoma korakala pod Mejačevo lipo, kjer je na hrastov panj sela, a mi otroci takój okolo nje, da bi nam kaj pripovedovala.

Jaz sem bil pri starej Jarnejki v nekakej posebnej milosti. Ali veste zakaj? Povedati vam hočem, ali nikarte se mi smijati. Bil sem v posebnej milosti pri njej zavoljo tega, ker sem jej prinesel vselej najboljšega tobaka in to najhitreje iz Maličeve trafike.

Kadar se nas je takó zopet nekoliko otrok posedlo pod Mejačevo lipo, in sem jaz zopet priskakal k starej Jarnejki s polno tobačnico duhana, ter smo jej vsi po vrsti izpovedali, kako smo bili dobri in pridni. nasmijala se je starka, odprla tobačnico, napolnila nos s svežim tobakom, podprla se ob kljuko svoje debele palice in začela tako-le :

„Danes mi je, otroci, res nekako ugodno. Kašelj me popušča in kramar Malič je danes gotovo odprl nov zavitek tobaka, ker tako lepó diši kakor spomladanske cvetice. Bila sem danes nenavadno daleč na sprehod, tjá do županovega travnika. Onđu sem dolgo sedela pod kozolcem in prišlo mi je na misel, kako se svet naglo izpreminja. Kaj je petdeset, šestdeset, sedemdeset let na tem svetu? Nič, otroci, prav nič! Evo pogledjte mene; to leto imam užé 8 križev, jedno kljuko in tri leta na svojem hrbtu, pa sem, kakor da še danes gledam lepo imovino mladega grofa Livadiča, njegove lepe konje, njegove role in krave, ter vse one njegove krasne vrtove, katerim sled se še zdaj pozna ob županovej senožeti, ter vse one brezštevilne purane, peteline, kokoši in piščeta, ki so po obširnem dvorišči letali, grgetali, kikerikali in kodajcali, da je človeku kar po ušesih vrvelo.

Danes mladega grofa ni več med živimi. Smrt ga je pokosila tam nekje na Nemškem, kamor je odšel, ko je bil prodal svoje posestvo.

Starka zakašlja, odpre tobačnico in ponosljá nekoliko prahú, ter potem nadaljuje kakor na novo poživljena tako-le :

„Tukaj imate otroci vzgled, kako Bog večkrat že na tem svetu kaznuje brezbožnega človeka. Bil je namreč ta mladi grof Livadič tak človek, Bog mu bodi milostiv njegovej duši! Nikoli ni šel k sv. maši, nikoli k izpovedi, a vsako nedeljo se je postavil ob cesti tikoma cerkve, ter je ošabno gledal in zasmehoval ljudi, kateri so šli v cerkev k službi božjej. Kadar je pozvonilo k začetku sv. maše, obrnil se je gizardin in — šel domóv, mesto v cerkev.

Najbolj se je posmehoval ta ošabnež nekej Marijei Obrezovej. Drvarja Matijo poznate, kaj ne? Ta je od njenega brata sina sin. Vsi Obrezovi so se že preselili na óni svet, samó Matija z menoj še tukaj uživa božjo milost življenja. Ej, otroci, to vam je bila dobra Marijea...“

Starka potegne robec in si otare solzé.

„Kadar je šla Marijea v cerkev, takój je bil grofič za njo s svojimi malovrednimi pajdaši ter jo je zasmehoval in žalil z neumnimi burkami in šalami. Vprašal jo je, kdaj se jej Bog prikazuje v spanji, je li vidi večkrat angele po noči, koliko „očenašev“ je izmolila, od kar je zadnjíč Bogá razžalila i. t. d. Marijea se je zaradi tacega zasmehovanja večkrat bitko razjokala. Niti blizu grofove graščine ni smela. Ljudjé so jo nagovarjali, naj predrznega mladeniča obznani gospóski, ali bolje je storila, da ni slušala ljudi, ker potem bi bilo še slabejše za ubogo siroto.

Necega dne je bilo v graščini nekoliko tuje gospôde. Vso noč so se veselili in bili židane volje, a zjutraj so se vsi z mladim grofom nekam razgubili. Mladega grofa, katerega je bilo drugače vsak čas videti na vsakem oglu hiše, ni bilo videti ta dan nikjer. Njegovi služabniki so se na večer zelo astrašili, a še bolj družega dne, ko ni bilo gospoda grofa od nikoder.

Proti večeru istega dne se pripelje mladi grof na veliko veselje svojih služabnikov — kaj mislite otroci, s kom?

Z Obrezovo Marijco, dá — z Marijco. Ljudjé iz vasi so vreli skupaj, ko so gledali to čudo. Grof brezbožnik, ki se je povsod norčeval iz pobožne Marijce ter jo zaradi njene pobožnosti in bogoljubnega življenja žalil, ta grof se je zdaj peljal z Marijco v jednom vozu! „Kaj to poméni? kako je to?“ vprašali so ljudjé drug družega.

Kmalu je bila uganka rešena. Marijca idoč družega dne iz Podklanca domóv, kjer je pomagala strini žito vršit, in prišedši do bližnjega gozdiča, slišala je nekako stokanje na Brusnikovej livadi. Čim bolj je poslušala, tem bolj se jej je zdelo, da je to glas kakega nesrečnega človeka. Pohitela je po ónem pustem kraju od koder se je slišal človeški glas in na svoje veliko začudenje je našla mladega grofa Livadiča, s krvjo oblitega njim okrvavljena suknja.

in skoraj popolnem onemoglega ležati na zemlji.

Komaj ga privzdigne, vzame ruto s svojega vratú ter obviije veliko rano na desnej roki mladega grofa. Pred njim je ležal klubuk in meč, a pod

Grof od slabosti, a nekoliko tudi od sramote ni mogel niti besedice izpregovoriti, ko je videl, da je njegov rešitelj ravno tista Marijca, s katero se je on vedno norčeval in katero je toliko kratí po nedolžnem razžalil. Marijca ga niti vprašala ní, kaj je vzrok tej nesreči, storila je vse, kar je v tem hipu storiti mogla; privzdignila ga je in videč, da je zaradi otekle krvi takó onemogel, da ne more na nogi, položila ga je zopet na razgrneno suknjo in ga prosila, naj ostane miren, dokler ne pridejo z vozom ponj. To rekši, hitela je v bližnjo vas po voz in za nekoliko časa se je užé peljala z grofom domóv. Tudi domá je Marijca storila vse, da bi se mlademu grofu hitreje pomagalo.

Družega dne se je po vsej vási slišalo, da je imel grof z nekim tujcem dvo boj zaradi razžaljene časti, in v tem dvo boji je bil hudo ranjen. Slišalo se je tudi, da je Marijca grofu ohranila življenje.

Za nekaj dni po tem dogodku je poslal grof Marijci veliko mošnjo srebrnega denarja v zahvalo za njeno požrtovanje; ali ona mu je vse to vrnila, rekoč, da je za njo najboljše plačilo tolažba, da mu je življenje otela.

Od sih dob ni mladi grof nikoli več Marijce žalil, nego povsod jej je skazoval primerno spoštovanje. Tudi v cerkev je začel hoditi ter je bil od tega časa ves drugačen človek. Ne vem, ali je, ali ni res, slišalo se je pozneje, da so ga na Nemškem razbojniki ubili. Bilo temu kakor si bodi, to je gotovo, da ne živi več, in tudi njegove rešiteljice Marijce ni več na svetu.

Takó otroci — završila je stara Jarnejka svojo povest — takó se večkrat godi ljudém, kateri oblagodarjeni s posvetnim bogastvom mislijo, da se smejo norčevati s sirotami in šale uganjati z verskimi nauki.“

Starka zopet ponosljá nekoliko tobaka in se vzdigne. Jaz hitro skočim in jej podam palico. Za malo časa potem umrla je tudi ona. Bila je to njena poslednja povest, katero nam je pripovedovala.

Dokler koli bodem živ in kadar koli pridem pod Mejačevo lipo, vselej se bodem spominal stare Jarnejke, mladega grofa in Obrezove Marijce.

Lj. T.

— * —

Sreča in Nesreča.

Bil je siromak kmet, ki ni imel niti orodja za obdelovanje zemlje niti živine, a otrok je imel celo kôpo v hiši. Prišla je vzpomlád, in siromak ni znal s čim bi oral. Njegovi sosedi so šli z oralom in živino na polje, a on je šel z motiko. Takó idoč je srečal dve lepi ženi. Jedna je bila Sreča, a druga Nesreča. Vprašali ste ga: „Kam ideš, prijatelj?“ Siromak jima odgovori: „Ženi moji dragi! Nesreča me vedno preganja; moji sosedi gredó na polje orat z oralom in živino, a jaz z motiko na rami. Ne vem, kako prehranim sebe in otroke.“ Ženi ste si nekaj tiho na uho zašeptali in rekli: „Darujve mu nekaj!“ Nato reče Sreča: „Mož je tvoj, daruj mu ti!“ In Nesreča mu je podarila deset rubljev in rekla: „Pojdi domóv in kupi si vola!“

Siromak pride domóv in skrije denar v lonec, ki je bil s pepelom napolnen. Druzega dne pride v hišo soseda, zeló bogata kuma, in reče: „Ali nimate malo pepela? Imam zeló umazano perilo.“

„Glejte, ondu v kotu je lonec s pepelom, vzemite si ga,“ dejala je siromakova žena. Ko pride siromak kmetič domóv, ogleda se po hiši in videč, da ni loneca nikjer, vpraša ženo, kam je spravila lonec z denarji. Žena se je jela izgovarjati, da ni znala, da so denarji v lonci. Rekla je: „Prišla je soseda in vzela lonec s pepelom.“

Siromak kmet je šel takój k sosedi in jo prosil, da bi mu dala denarje nazaj. Soseda mu reče: „Vrnjite mi, da nisem videla nobenih denarjev.“ Kmet je šel k sodniku, a ta mu ni dal pravice. Rekel je: „Ti nisi imel denarjev, a rad bi jili imel po krivici.“ Siromak se je jokal, vzel je motiko in šel novič na delo. Takó idoč, srečal je zopet óni dve ženi. On ju ni spoznal, a ženi ste ga spoznali. Vprašali ste ga kakor prvič, in on jima odgovori takisto. Nesreča mu je podarila dvajset rubljev. Kmetič gre domóv in skrije denarje v pleve v skednji.

Druzega dne pride zopet soseda in prosi plev za teličce. Siromakova žena jej da plev, ker ni znala, da so v plevah denarji skriti. Kmetič domóv

prišedši, gre v skedenj po denarje, a nikjer jih ne najde. Stopivši v hišo, začel se je prepirati z ženo, kam je dejala pleve z denarji. Žena odgovori, da je prišla kuma prosit plev za teliče in vzela jih je. Kmet siromak je šel, kakor prvič, najpred k sosedi, potem k sodniku, a nikjer mu ni bilo pravice. Povsod so ga zavrnil, ker ni imel nikoli denarjev. Britko se je razjokal siromak, vzel motiko in šel na delo. Na potu je srečal zopet oni dve ženi. Vprašali ste ga, kakó in kaj, in on jima vse izpové, kako se mu je godilo. „Ali vidiš,“ rekla je Nesreča sestri, „moji darovi nimajo zanj nobene koristi; daj, usmili se ga ti, in obdaruj ga.“ Sreča mu podari dve petici in mu reče: „Pojdi k reki, ondu boš našel ribiče, ki ves dan lové ribe, a ne ujamejo ničesar. Prosi jih, da naj na tvojo srečo še jedenkrat vržejo mreže.“

Kmet siromak je storil takó; šel je k reki in prosil ribiče, da bi na njegovo srečo še jedenkrat potegnili mrežo. Ribiči storé, in glej! zajelo se je toliko rib, da niso znali kam ž njimi. Vprašali so kmeta: „Kaj želiš, da ti damo za plačilo?“ Kmet odgovori: „Prodajte mi rib za dve petici.“ Ribiči mu prodadó jedno ribo za dve petici, a drugo mu dadó za nameček. Kmetič gre domóv in dá ženi ribi, da bi ju skuhala. Žena in otroci so imeli veliko veselje z ribama, zatorej ju žena ni hotela skuhati. Ob istem času se je peljal skozi vas imeniten a jako žalosten gospod. Kmet siromak je stopil iz hiše, da bi videl žalostnega gospoda, in začel se je na ves glas smijati. „Čimu se smeješ?“ vprašal ga je gospod. Kmet odgovori: „Imam v hiši tako ribo, katerej se vsak, kdor jo pogleda, smijati mora.“ Žalostnega gospoda se polasti taka želja po tej ribi, da je dal kmetu konja, volov in žita toliko, kolikor je hotel.

Takó je kmet siromak našel svojo srečo z dvema peticama.

A. M.

Izgubljeni vol.

Pastir je na paši vola izgubil. Od strahu ni hotel priti večerjat; obtičal je raje na hlevu. A vender se je zvedelo; od pastirice je slišala dekla, dekla je povedala hlapcu, a hlapec je pri večerji omenil, da je treba iti vola iskat, da ne zaide na deteljišče in se ne preobjé.

Povečerjali smo. Potem smo se razkropili za volom. Jeden je šel pod gozd, drugi k laz, tretji za brlog. Vse smo preteknili in oblázili stezé, mukajoči v tiho noč, da bi zalótili govedo. Ali brez vola smo se vrnili domóv, trudni in nejevoljni.

Nasméhnili so se nam bolni oče.

„Vola je dekla našla, pomolži krave. Sam je prišel domóv ter se v prazni, telečji kočur vtaknil. Po hlevu bi bili dobro pogledali, predno ste se napravili iskat ga. Človeku je večkrat pred nogami to, kar daleč na okolo išče. Časi tipljem okolo postelje po pipi, pa jo imam med zobmi. Najbrže bi tudi naš Tine domá srečo našel, pa je šel na ptuje nesrečo lovit.“

Takó so govorili oče, prevezujoč si oteklo nogo. Zraven so žalostno vzdáhnili, spomnivši se nesrečnega sina Valentina.

Jos. Gradáčan.

Molitev.

Milka ni nikoli legla niti vstala, da bi ne bila poprej k Bogu molila. Predno je šla spat, molila je k Bogu, da bi jo čuval vsega zlega in nesreče, da bi jej branil njene preljube stariše in rojake, da bi jej odpustil vse grehe in jej razsvetlil um, da bi mogla vedno samó dobro delati. — Kadar se je zjutraj prebudila, takój je sklenila svoji nežni ročici in molila k Bogu, da bi jo čuval in branil ves dan od vsake nad-

loge in nesreče. — In kaj mislite, otroci! da je Milka zamán molila? — Ni. Poslušajte, kako jo je Bog obvaroval velike nesreče.

Necega dne proti večeru je šla Milka iz šole domóv. Hiša njenih starišev je bila precej daleč od šole. Bilo je po zimi in velik sneg je bil zapadel. Gredoč po cesti komaj je sirota privzdigovala nogi od tal, tako debel sneg je že ležal po cesti. Vrhu tega je začelo zopet tako hudo snežiti, da Milka niti tri korake daleč ni videla izpred sebe. Takó je izgubila pravi sled in zabredla je v neki jarek, v katerem je sneg ležal prav na debelo. Bila je že takó trudna in zdelana, da niti čutila ni, kolika nesreča jej preti; kajti ležeč v dosti globokem jarku, vsa s snegom zametana, mislila je, da se bode malo odpočila in se potlej iz snega izkopalila ter naprej šla. Ali varala se je! Takó počivajoč, padal je sneg bolj in bolj na njo, da je bila malo ne že vsa v snegu, a k temu jej pride še spanje na oči in hotela je zaspati. Ali Bog jo je obvaroval te nesreče, ker ako bi bila zaspala, zmrznila bi bila čez noč v tolikem snegu. Na njeno srečo je šel po tistem potu gozdar s svojim psom iz gozda domóv, in prišedši blizu uboge Milke, ugleda, kako mu pes skače in kako laje proti ónem kraju, kjer bila Milka v snegu zakopana. Gozdar stopi bliže, da bi pogledal, na kakšno stvar pes toliko laje, in glej! tu zapazi holmec snega, iz katerega molí rudeča ruta. V prvi hip se je zeló ustrašil, ker je mislil, da je kri, ter je kaka divja zvér raztrgala kako živinče ali pa človeka. Zatorej je začel sneg odgrébat in takój mu pade v oči Milka, katera se je bila kakor iz sanj prebudila in po konci sklonila. Gozdár jo spozná, izvede jo na cesto in pelje domóv, kjer so je stariši že težko pričakovali. Kako so se prestrašili ubogi stariši, kadar so slišali, v kolikej nevarnosti je bila njihova preljuba hčerka. Mati so jo vprašali, zakaj ni vstala in dalje šla proti dómu; ali Milka jim je rekla, da ni mogla, ker je bila od vseh strani s snegom zametana, pa je tudi prav nič ni zeblo. Mati jo vprašajo dalje, če se ni nič bala in jokala? „Nič se nisem bala in tudi jokala se nisem,“ reče Milka, „ker sem znala, da me varuje dobri Bog, h kateremu sem vedno molila.“ Vsi so se čudili tem otročjim besedam in hvalili Boga, da jim je ohranil Milko.

Glejte, otroci, takó pomagá Bog vsacemu, kdor k njemu rad molí in se mu priporóča.

(Iz „hrvaščine“ pr. I. T.)

Opeharjen kmet.

(Kratkočasnica.)

Po zimi malo ne pri vsakej hiši na kmetih zakoljejo svinjo ter okončujejo ta veseli dan s furožem ali kolino.

Kmet Močnik je imel mnogo prijateljev in znancev; zato je dobil od njih toliko klobas in mesa v darilo, da mu svinja, katero misli zaklati, bi ne bila dosti, vsem koline povrniti. V tej zadregi se poda k prijatelju Klepcu in ga prosi za svēt, kaj mu je storiti, da se temu sitnemu povračilu izogne. „Ne morem vam boljšega svetovati. Močnik moj dragi,“ reče mu Klepec po daljšem premišljevanji, „nego to, da jutri, kadar vstanete, vsacemu sosedu rečete: Nekdo mi je svinjo ukradel!“ — Kmetu Močniku se ta svēt dopade in obljubil je takó storiti. Zviti Klepec pa je to noč zase porabil ter je Močnikovo svinjo res ukradel. — Osupelost in strah soseda Močnika, ko družega jutra ne najde več svinje v svinjaku, laglje si je misliti nego popisati. Kakor besen je tekel iz dóma in prvi, katerega je srečal, bil je njegov prijatelj Klepec, kateri ga je bil takó grdo okanil. Komaj ga ugleda, užé mu kriči naproti: „Klepec ali čuješ! Nekdo mi je svinjo ukradel, katero sem mislil to jutro zaklati.“ „Takó je prav,“ odvrne mu zviti Klepec, „takó morate vsacemu povedati, katerega koli srečate.“ „Dà, ali to ni izmišljeno, meni je svinja res ukradena,“ vpíje Močnik dalje. „Izvrstno, izvrstno delate, le tako naprej vsacemu, kdor koli vam pride naproti,“ reče hudobni Klepec, „če bote takó govorili, vsak vam bode verjel.“ Opeharjeni kmet se jezi, vpíje in razsaja, da bi dokazal, ka se ne šali, nego da mu je svinja res ukradena, ali vse ne pomaga nič; bolj ko se jezi, bolj ga Klepec hvali, da se zna tako dobro izgovarjati ter mu reče še naposled: „Dober pripomoček ste iznašli, da vam poslanih kolin ní treba vračevati!“

Dragoslav P.

—*—

Spužva ali goba.

Mnogo stvari je, katerih gotovo vsaki dan potrebujemo, a vender ne vemo, od kod nam prihajajo, in večkrat še celó tega ne vemo, kaj da so. Taka stvar je tudi spužva ali morska goba, katero izvestno vsak izmed vas dobro pozná; kajti ž njo brišete na šolskej deski to, kar ste zapisali.

Spužva (goba), kadar jo v vodo namočimo, napije se hitro in postane težja; ako jò stisnemo, zopet izpusti vodo. Sestavljena je namreč iz mnogo tenkih, pregibljivih cevč, katere se takój napolnijo z vodo. Ker so pa te cevke zeló mehke in pregibljive, izteče voda iz njih, ako se spužva le nekoliko stisne.

Dolgo so prirodopisci ugibali, ali je spužva rastlina ali žival; naposled so prišli do tega, da je žival, katero štejejo v najnižo vrsto živalstva. Sestavljena je iz samih majhenih zdrazistih (sluzavih) morskih živalic. Po spužvi se voda neprenehoma pretaka; skozi male luknjice namreč vteka voda in ž njo hrana, skozi večje luknje pa zopet odteka. Ta vodni tok delajo in ravnajo posebne migetalke, to so jako majhene, neprestano se giblječe dlačice v živalci. Te morske živalce visé ob skalah, globoko pod vodo; naberó se v večjih in

manjših, največ okroglih gručah, ter jih z velikim trudom iz morske globočine izvlečejo in prodajejo. Največ se jih dobi na takih krajih, ki so bolj mirni, kjer morski toki nimajo velike sile in kamor valovi močno ne bijó. V ladjah se podajo nabiraleci na morje in izkušeno, bistro oko takój vidi skozi vodo, kje jih je mnogo. Na vrveh, na katerih je težek kamen privezan, spusté se v globino morja, in z nožem ločijo spužve od pečine, ali jih pa z železnimi ostmi iz daleč trgajo. Večje gobe se le težko dadó od skal in pečin ločiti, zatorej morajo večkrat po trije, štiri nabiraleci po jedno samo lepo spužvo v morje skočiti, ali pa jeden po večkrat zaporedoma.

Sveža (frišna) spužva še ni za rabo. Treba jo je poprej izprati z gorko vodo, da se očisti od mula. Tako pripravljena spužva se potem prodaje v prodajalnicah. Prej nego jo rabimo, mora se zopet čisto izprati, ker je še med posameznimi evkami ostalo peska in druge drobljadi.

Spužve, ki se prodajejo v našem cesarstvu, živé v Srednjem in Rudečem morji prirastene na skalnato morsko dno. Mnogo se jih dobi tudi v našem cesarstvu, namreč na vzhodnej obali istrskega polotoka. Tu jih ribiči trgajo, izpirajo, sušé in potem prodajejo. Trgovske ladije jih vsako leto pripeljejo neizmerno množino v tržaško luko, od koder se potem razpošljejo z drugim blagom vred na vse strani našega cesarstva.

Najlepša in najdraža spužva je tista, ki je bolj svetle barve, blede, čista, mehka in lahka, ter ima prav majhene luknjice. Rabimo jo v brisanje, snazjenje in umivanje; zato jo Nemci „Badeschwamm“ imenujejo. I. T.

*—

Vrabc in konj.

(Basen.)

Vrabc.

onjiček! v jaslih zób*) imáš,
In z láhka tudi mēni dáš.

Trepččem v slámi od zimé,
Držim se lačen v trí gubé!

Konj.

Zobí je tukaj dôsti rēs;
Nó bój se tí, le kljúni vmés!

Zobála sta lepó ta dvá,
Nasítla se vkup obá.

Rodí se léto pregorkó,
Mušic in múh je vse živó.

Zdaj vrabc hitro jih loví,
Da konj ubádov ne trpí.

*—

*) Zób, zobí (reci: zúb, zobí), ženskega spola, znači vse óno, kar se zóblje; mej konjsko krmo je to posebno oves.

Ogerska krčma ali „esárda.“

Odkar ljudje potujejo po svetu, nahajajo se ob cestah hiše, v katerih trdní popotnik dobí počitka in vsega, česar mu je treba v okrepčanje njegovega telesa. Take hiše imenujemo krčme ali gostilnice. Zna se, da so krčme zelo različne po svojej vnanjej podobi, pa tudi po svojej notranjej opravi. Po velikih mestih so take hiše zidane z velikimi troški, ter je v njih preskrbljeno z vsem, česar koli potrebuje človek, ki potuje po svetu in bi rad imel postrežbo, kakeršne je vajen domá pri svojej družini. Krčme imajo torej ta namén, da vzprejemajo goste v svoje prostore in jim postrezajo takó, kakor si gostje želé.

Po vaséh so krčme mnogo priprostejše nego po mestih in trgih. Tu se krčmar ne pečá samó s postrežbo v njegovo hišo dohajajočih gostov, marveč tudi s kakim drugim obrtom, poljedelstvom in živinorejo. Mnogo krčmarjev na kmetih je tudi trgovcev, rokodelcev itd., kar je po vsem naravno, ker o samih svojih gostih bi se ne mogli preživeti. V krčmi na kmetih tudi ne more vsak gost zahtevati zase posebne sobe, kajti vsak, kdor v tako krčmo pride, najde le jedno samo sobo, v katerej

Ogerska krčma ali „esárda.“

gostje drug poleg drugega sedé, jedó, pijó, kadé, igrajo, pojó, se pripravajo itd. Vse to gledati in poslušati ni vsacemu v veselje; a dobé se tudi ljudjé, ki se ravno v takej družbi počutijo prav ugodno, ter se večkrat dolgo v noč zabavajo pri istej mizi v krčmi. Hoja

v krčmo postane lahko navada, kar premnoge izkušnje učé; gorjé tistemu, pri katerem se ta navada izpremeni v strast. „Pitni bratje v mladosti, siromaštva svatje v starosti,“ pravi narodna prislovica, ki je tudi resnična. A druga se glasi: „Pijanec se spreobrne, kadar se v jamo zvrne.“

Krčma, katero vam danes v podobi stavimo pred oči, je krčma, kakeršne se nahajajo po ogerskih vaséh in jo po ogrsko „esárda“ imenujejo. Pravi Oger je užé po naravi jako vesel in živ človek, zatorej si lahko mislite, kako življenje je v takej krčmi, kadar se precejšno število takih ljudi vanjo nabere. Ne le, da se vrlo praznijo kozarci — ker Ogerska v našej monarhiji največ pridelava vina — temveč slišijo se tudi vesele pesni, eigani godejo na svoje gosli in veselemu življenju ni konca ne kraja. V ogerskej „esárdi“ se dobé ljudjé vsake vrste skupaj. Tu sedí Oger, vihajoč svoje velikanske brke, ter posluša veselo eigansko godbo. Poleg njega sedí ubožni Slovak s svojo drateno robo. Stojéč, z bičem v roci, pije tujec voznik v tem, da se mu odpočijejo konji zunaj

pred lišo. K tem se pridružijo še drugi ljudje, različni po stanú, jeziku in noši. Da-si se zelo razlikujejo drug od drugega, vendar so si vsi dobri in prijazni pri kozarcu vinske kapljice.

Bodi si, da je „esarda“ kraj v počitek in okrepčanje mnogih tujih in domačih, vendar se ta kraj tudi lahko izpremeni v lišo, katere se je treba varovati in izogibati. Po samotnih krajih so krčme večkrat v zbirališče najbolj zavrženih ljudi. Tu se dogovarjajo o hudobnih činih, delajo načrte k tatvini in ropu, o katerih navadno krčmar najbolje vé sovetoovati. Tujci, ki pridejo nevedoč v tako razbojniško gnezdo, izgubé vse svoje premoženje in večkrat še celó življenje. Marsikdo je šel vesel iz dóma, misleč, da se povrne srečen in zadovoljen, a ni ga bilo več nazaj, in njegova žena in otroci niti toliko ne vedó, kje počivajo kosti dobrega očeta.

Najbolj priproste krčme vidimo po vzhodnih deželah. Prenočišča po teh krajih večinoma niso nič drugega, nego prav priprosto sestavljena streha, ki nas brani dežja; drugih ugodnosti tu ne najdeš. Po okolnostih so tudi taka zavetja popotnikom velika dobrota, samó da je treba imeti pri sebi óno čudno zélice, ki se imenuje „zadovoljnost.“

T.

—*—

Zgodovinsko - mestopisni obrazci.

(Spisuje P. F. H.)

X. Krško.

Proti severovzhodnej strani od Kostanjevice, kaki dve uri hoda, je prijazno mestice Krško. Razprostira se na podnožji s trsjem ohrastenega holmca po dolgoma ob Savi, ki urno vali svoje šumeče valove proti sosednej Hrvatskej, trgajoč zemljo zdaj na levem zdaj na desnem bregu, delajoč sém ter tja peščene otoke po precej širokej strugi. Stopivšemu iz mesta izpremené se brda v krasno raván, in odpré se mu veličasten razgled po sosednej Štirskjej in Hrvatskej.

Okolica je bila že v starodavnih, prazgodovinskih časih obljudena. Stalo je blizu sedanjega mesta, med vaséma Drnovo in Vihre, keltsko-rimljansko mesto Noviodunum. Istinitost tega mnenja nam svedočijo razne starine iz keltske in rimljanske dóbe, recimo kameni z latinskimi napisi, razne posode, stebri in novei. Iz teh ostankov smemo sklepati, da je bilo mesto jako cvetoče; tod je šla tudi rimljanska cesta. — Tudi krščanstvo se je tú jako zgodaj razširilo. Za časa preganjanja kristijanov je tudi tú mučenikov kri močila zemljo. V tem mestu je za Jezusovo vero kri prelił junaški, petindvajset letni mladenič Pelagij, ki se je porodil v Emoni. Tudi sv. mučeniki Heradij, Pavel in Akvilin z dvema drugima tovarišema so v Noviodunumu za sv. vero svoje življenje dali. Njih spomin se v cerkvi goduje v 17. dan maja. Tudi se pripoveduje, da je v Noviodunumu dlje časa vladal Konstans, sin cesarja Konstantina. V četrtém stoletji je mesto izginilo iz povestnice; razdejali so ga o preseljevanji národov divji Huni ali kak drugi divji narod.

V srednjem veku je bila okolica pod oblastjo Oglejskih patrijarhov, in to v cerkvenem in politiénem oziru. Svoja imetja so patrijarhi izročevali v

fevd raznim plemenitim rodbinam, ki so si jih pa tekom časa prilastile. Takšen fevd Oglejskih patrijarhov je bil skoraj gotovo tudi Krški grad, ki se koncem dvanajstega stoletja v listinah že omenja. V poznejših letih se nahajajo lastniki gradů Krški gospodje: Bertold 1248. l., Ortolf 1262. l., Herman 1322. l. in Martin 1337. l. Ko je izumrla ta rodovina, prišlo je Krško v roke Celjskim grofom skoraj gotovo kot fevd Oglejskih patrijarhov. Leta 1373. je izročil patrijarh Janez grofu Hermanu tudi pravico patronata Leskovške župnije. Na tem gradu je živel grof Friderik s svojo drugo ženo zalo Veroniko Deseniško. Po zavratnej smrti slednjega Celjskega grofa Ulrika III. v Belemgradu (1456. l.) so pripadla obširna posestva deželnemu knezu cesarju Frideriku. Vsled pogodbe je prepustil cesar Friderik Krški grad Ulrikovej vdovi, ki je nekaj časa tu živela; a pozneje je bajé šla v svoj rojstni kraj Dubrovnik ter je Krški grad oskrbovala po oskrbniku. Po njenej smrti je pripadlo avstrijskim vojvodam tudi to imetje, katero so zastavljali raznim plemenitim rodbinam. Takó je bil zastavljen grofu Turnu; njegovi dediči so ga prodali Ivanu Valvazorju. Koncem 18. stoletja je grad kupil Jakop Auersperg ter združil to posestvo s turnsko graščino. Za časa Valvazorja je bil grad še dobro ohranjen, a zdaj že skoraj razvalin znati ni.

Okolo gradů na podnožji holmea so si tekom časa ljudjé postavili bivališča, ker so imeli ob nevarnih časih zavetje v utrjenem gradu. Kdo je prvo hišo postavil nam ni ohranila zgodovina. V drugej polovici 15. stoletja je morala naselbina biti že precej znamenita; kajti da bi se laže utrdila ter branila proti turškim napadom, podelil jej je z raznimi pravicami jako radodarni cesar Friderik IV. v 5. dan marca 1477. leta mestne pravice. Iz istega vzroka je rečenega leta tudi trg Lož in Višnjogoro v mesti povzdignil.

S tem letom se toraj prav za prav še le prične zgodovinska dōba Krškega mesta. Mesto je dobilo tudi svoj grb, ki nam kaže na višnjavem polji v končnem delu zeleno gorovje, v sredi na jednej polovici podobo sv. Janeza evangelista v rudečej obleki, držéčega v roci kelih s tremi kačami, a na drugej polovici je videti podobo mesta. Vsled svoje lege ob Savi in glavnej cesti se je mesto hitro razcvitalo kljub raznim nezgodam. Za Friderikom so vsi drugi vladarji mestu potrdili njegove pravice ali mu pa še novih pridevali. Mesto je imelo tudi pravico sodstva; znamenje sodnikove časti je bila srebrna sodniška palica.

V letih 1469, 1475 in 1546 sta mesto in okolica mnogo hudega prestala po divjih Turkih. Tudi o družih nezgodah se poroča. Leta 1542. so kobilce — za naše kraje redka prikazen — polje popolnem pokončale; vsled tega je nastala grozovita lakota. Leta 1629. okolo kresa so bili takó grozoviti nalivi, da je voda cele vasi z ljudmi in živino vred odplavila. Nasledek povodnji je bila velika dragina in lakota naslednje leto. Več tisoč ljudi, — pripoveduje kronist — je pomrlo lakote, mnogo se jih je pa izselilo na Ogersko in Turško. — V letih 1578, 1626, 1634 in 1646 je po mestu in okolici davila kuga ljudi. — Tudi potresi so mestu mnogo kvare naredili. Leta 1628. — v soboto po binkoštih — je nastal med 6. in 7. uro zvečera zeló hud potres, ponavljajoč se vso noč do druzega dné. Dotično sporočilo pristavlja, da so zvonovi cerkve „naše ljube Gospé“ v Leskovei sami zvonili. Porušilo se je mnogo gradův, cerkvá in poslopj. Štiri leta pozneje je jedno noč in dan ponavljajoči se potres napravil mestu zopet mnogo kvare. Ljudjé so kar omedlevali strahú.

V 14. dan junija 1639. leta je bil vložen temeljni kamen samostanu očetov kapucinov v navzočnosti Novomeškega prošta Nikolaja Mran-a, arhidijakona za Dolenjsko in ob jednom župnika Cirkniskega in mnogo drugih duhovskih in svetnih gospodov. Mesto je plačalo za stavbo potrebno zemljišče, darovalo še 400 gl. v denarjih, 1200 gl. pa posodilo. Redovniki so skrbeli za poduk mladine do 1803. leta.

Za časa Lutrovih novotarij so se tudi Krščani gibali. Deželni stanovi so poslali v Krško Janeza Weikslerja, da naj jim oznanuje novo vero. Tedanji župnik in arhidijakon Polidor Montegnana, bil je pozneje prošt v Novomestu, zapodil je pridigarja iz lece. A meščani so se bili že toliko navzeli novega duhá, da so se zanj potegnili. Bila bi se župniku slaba godila, ako bi je ne bil naglo popihal v Celje. Za meščane je imela ta gorečnost slabe nasledke. Deželni knez, nadvojvoda Karol, poklical je Krškega sodnika in nekaj meščanov v Gradec ter jih tu vtaknil v ječo, kjer so imeli priliko premišljevati o novotarijah.

Tudi kmečkih uporov v 16. stoletji so se meščani udeležili. Naj se tu nekoliko omenijo. Že 1503. in 1513. leta so se vzdignili kmetje zoper samovoljno ravnanje graščakov in oskrbnikov, ali hitro je bil upor zadušen in uporniki so se povrnilo zopet na svoja opravila. Dve leti pozneje (1515 l.) se zopet kmetje upró. Okolo Brežic se je bilo zbralo okolo 40.000 upornikov. Posvetujejo se, kako bi dobili zopet svoje stare pravice in svobodščine. Sklenejo na postavnjej poti zahtevati svojih pravie. Zategadel odpošljejo poslanca k cesarju Maksimiljanu v Avgsburg. Cesar jih odpravi z dobrimi obljubami. V tem so pa mislili uradniki in graščaki zatreti upor s tem, da so nekaj načelnikov zaprli in umorili. To silno razdraži zbrane uporneže, zatorej planejo nad gradove in samostane. Zlasti v Mehovskem gradu poleg Novomesta so strašno divjali. Baltazarja in Nikolaja Mindorferja ter dva druga viteza so treščili preko zidovja v globočino; ženo in hčere Mindorferjeve so pa oblekli v kmečko obleko ter jih tirali na polje, češ, naj delajo in poskusijo, kaj trpi uborni kmet. V tem se zberó brambovci, združijo se s cesarsko vojsko pod poveljstvom Jurija Herbersteina ter udarijo na združene čete upornikov pri Brežicah meseca septembra 1516. leta. Ustajniki so bili premagani; kar jih ni obležalo na bojišči, razkropili so se na vse strani ali pa bili ujeti, in te je zadela strašna osoda. — A to ni izmodrilo kmetov niti graščakov.

(Konec prihodnjic.)

— x —

Karol Véliki in kovač.

karol Véliki, kralj Frankov, je bil silno močan. Podkev je zdrobil z jedno roko kakor kos kruha. Možá v železnej obleki je vzdignil in držal k višku, kakor kako igračo. Nekoč je jezdil ná izprehod. Med potjo se pripeti, da je konj izgubil podkev. Gre k bližnjemu kovaču, da bi mu novo podkev napravil. Ko je kovač podkev napravil, vzame jo Karol in jo zdrobí. rekoč: „Ta podkev ni za nič!“ Kovač napravi drugo, a to Karol zopet zdrobí. Tako tudi tretjo, četrto, peto i. t. d. Slednjic sta prišla do jedne, katera je bila dosti trdna in s to podkuje kovač konja. Ko je delo izvršil, podá mu kralj za plačilo tolar. Kovač vzame tolar, dene ga med prste in ga zvije kakor košček papirja.

rekoč: „Ta tolar ni za nič!“ tako tudi družega, tretjega i. t. d. Kralj videč, da mu ne bo de mogel plačati, poda mu cekin. Kadar kovač vidi cekin v roci noče ga zviti, nego spravi ga in se kralju lepó zahvali. Kralj odjezdi dalje, veseleč se, da je našel sebi jednakega korenjaka.

Vaski v K.

Lov na veverice.

Po naših hribih imajo farani navadno po jednega duhovnika, kateri jim mašuje zjutraj ob šestih. Priležnost imajo potem počivati po ves dopóludne. Poležejo pod senco ovočnega drevja; roko si denó pod glavo, s klobukom si pokrijejo obraz, da jih ne motijo brenčeče muhe in dneva svit. Kdor je bolj zgóvoren in menj zaspan, poišče si družbe; tam se kramljá o vsem, kar koli kdo vé in zna. Ta pogovor mladih ljudi pa ne zanima vsikdar in mnogokrat se jim nit utrga ali pa poíde. Iger ne ljubijo naši ljudje; k večjemu naletiš pod kozolecem pastirje, da tákajo po deski solde. Postárni možak bi pač najraje krepčal se s kapljico vina, ali, ker žep, če ob vanj potolče, ne dá glasú, treba mu je zariti se v svoj ulnjak, kjer pod vplivom čebelne muzike kmalu zaspi in zasmrči.

Ali taka drémavost ne ugaja dijaku; saj se po dnevi ne utrují in po noči dovoljno naspí. Čemél sem časih v hiši za mizo ter bobnajoč po njej podíl razposajene muhe. Naslonil sem glavo ob roko in tožil in stokal o dosádnosti. Sam sem bil v hiši, le ura je tik-takala na steni meni nasproti. A videč, da s tem ne odženem svojega nasprotnika, iskal sem pazljivo z očmi od stene do stene, od police do police orodja, ki bi mi pomagalo odgnati dosádnost. K sreči so se slednjič oči zapele ob puško jednocevko, ki je vsa zaprašena in s pajčevinami opredena visela gori v kotu.

Misli si, dragi bralec, vreme in naravo, kakeršna je v začetku meseca septembra. Po travnicih je ravnokar pokošena otava, hobotno poganja bledovijolčasti podlesek. Nekatera hruškova drevesa v sadnem vrtu stojé užé prazna in listje rumení in odpada, druga zoré in vsak trenotek se utrga rumení sad, vrší med listjem in cepue na tla, kjer naglo k sebi zvabi množico kakor baker rujavih mravelj. Reši jo te nesreče, poberi jo in utakni v žep! Med zelenim, vender užé rumeno opikanim listjem češpelj te pozdravlja plod, modrejši od nebá, ki se zastrt s sivimi, razkosanimi oblaki prostira nad vrtom in njivo, po katerej pastir preganja živino, da pogrize deteljo strnišnico. Čuješ njegov glas, ko vrača živino, vmes zalaja pes, sicer je pa vse tiho in mirno od domače hiše pa do mračnega jelovega gozda, ki po ónem brdu praznuje svoj nedeljski mir. Nekaka zaspanost ti poseda na oči v tem vesoljnem pokoji, pri tem vse objemajočem mrtvilu. Zlékneš se pod oreh, ki svoje korenine poganja preko skal odetih z robidovjem. Časih bleskne solčna luč po debelem rázkavem, napočenem deblu; po puškinem kopitu, ležečem poleg tebe, plešejo „zajčki“, če zamigne listje po vejah. Če pa zatisneš oči in se potopiš v morje svojih misli, vzbudi te nekov pad poleg glave. Ko se ozreš, vidiš oreh, kakó se kotaljá po bregu nizdolu. In če v ónej meri, v katerej je priletel oreh, pogledaš na drevo, molí ti od krošnje po deblu doli kosmat veveričin rep. Strastno zagrabiš za puško, napneš petelina . . .

ali veverica se ne premakne in se neče posaditi v zate ugódnejši položaj. S kamenom zalučiš po njej: smukne urno v vrh in tam iznad veje bojazljivo kuka s svojimi črnimi očkami, kadar ti meriš na njo. Ravno si uprl prst ob lok, da bi sprožil, veverice ni več. Zdrsala je ónstran debla doli, drzovito skočila raz vejo na leskov grm in neizrečeno naglo jo pobrisala črez dolino v gozd — tebi v žalost in nejevoljo.

Kdor hoče kmalu priti vevericam na sled, idi lepega, solnčnega jutra v gozd, meječ na obdelano polje. Na jednej stráni potoka se vzdiguje strm pašnik ali senožet brez drevja in grmovja, na tej zeleni temno-zelen mlad gozdič — gotovo skrivališče in bivališče brzonogim, okretnim živalicam. Više od gozda góri ob potoku raste-na pólu obdelanej zemlji kaka drobnica, kriventasta lesnika ali prtilikasto češpljevo drevo vrsteč se s klenom, trpetliko ali javorjem. Ob tem drevji se vleče plot, zagrajajoč laz pred govedo, ki se v jeseni tu okolo pase. Ako je bil užé kak nedeljsk lovec pred teboj tukaj in je vzduh posmodil s smodnikom, ne boš zapazil veveric, ki sicer objestno in smelo plazijo po drevji, raznašajo plodove po skalah in ograjah. A da ne prideš prazen domóv — to bi pač bila sramota — splazi se v bližnji gozdič, kjer smrekica pri jelki goreče kipí proti plavetnemu nebu, takó gosto jedna poleg druge, da jedva moreš položiti svojega trupla pézo na suha, z iglami nastlana tla. Šuma okolo tebe ni, le šoja se pači in dere óndu na brezi, ki kakor pritepenka kriví svoje belo deblo sredi temnih domačinov. V senci mladega zaraščajca trhlené porobki razjedeni od mravelj in drugoličnega mrčesa: od tod gre duh po trhli in gnjilini. Takó tudi v borštu, kakor drugod, na grobu smrti zapalega klije in dije novo, veselo življenje...! Lovec, da-si le veveričji, mora oskrbeti se s potrpežljivostjo. Čakaš četrť ure in morda še več, veverice ni. Tjá sédi, prijatelj, in potrpi! Nisi li čul, da je nekaj škrtnilo? Napni ušesi, sapo vleci k sebi; slišiš, nè, kako nekaj šumi po vejah, kakor da bi dež rosil? Brez dvoma, óna mora biti! Zbistri oči, vsak trenotek se bo preselila iz krošnje, kjer se gostí, da je ti ne vidiš, s češarkom, na nižjo vejo... in tedaj imej trdno roko, bistro okó, mirno srce!...

Ne morem kaj, da ne bi pri tej priliki povedal, kako sem jaz ustrelil prvo veverico. Zalótil sem jo, ko se je zibkala na smrekovej veji. Urno sem oprl kopito ob ramo in pomérl... ali veverica, začudeno me pogledavši, smuknila je na višek nevisoke smreke, od koder je nepremično in neprestano upirala v mé svoje bistré oči. Srce mi je jelo močno in gosto bítí, roka se mi je zatresla — nikdar poprej še nisem sprožil puške. Ležem na tla in se naslonim ob deblo mlade bukve. Pomérim cev ob muhi na veverico, sprožim lok, „cék“ je dejalo, ni se užgal smodnik. Napnem drugič, sprožim... nič boljše, nego li prvič. Ni se vnela kapica. Srce mi je dejalo, da ne bode iz vsega tega nič in še močnejše mi je razsajalo po prsih. Črnosvetlo okó je še vedno zijalo v mé. O da bi, prva ti moja veverica, takrat vsuknila glavico in skokom se zagnala na bližnji vrh in potem dalje! — Napnem tretjič lok, a polno, ne na pólu kakor poprej. Puška mi je užé mahedrala v roci... sprožil sem, počilo je in veverica je sè zelenega vršiča vrtoglavlila se ob vejah doli na tla. Dim pa je razpršéal se in zapletal se ob vejah. — Vesela sva tisto nedeljo bila dva: jaz, ki sem jo pogódil in vaški kovač, ki jo je pojedel.

Jos. Gradččan.

Razne stvari.

Drobtine.

Umril je 22. dne febr. občespoštovani in veleučeni naš rojak gospod

Ivan Šolar,

e. kr. deželni nadzornik v Zadru. Bil je rajniki ves čas zvest podpornik našemu listu, za

katerega se je vedno zanimal, ter nas je še letos z naročnino vred izpodbujal k nadaljnemu delovanju v prid naše slovenske mladine. Ž njim je izgubila naša domovina jednega svojih najodličnejših sinov a „Vrtec“ svojega zvestega in stalnega naročnika. Bodi mu zemljica lahka in v miru naj počiva!

Istega dne po noči umrl je v Celji drug zvesti sin svoje domovine, gospod dr. Štefan Kočevar, velezaslužni prvak in oče Slovencev na dolnjem Štirskem. Bodi mu večni spomin!

(Posebni spominí meseca marca.)

V 2. dan marca 1835. leta zasede cesar Ferdinand I. (Dobrotljivi) avstrijski prestol.

V 3. dan marca 1706. leta je bil ukaz oklican, da vsak deseti mož na Kranjskem mora na vojsko zoper Francoza.

V 5. dan marca 1534. leta umrl je sloveč italijansk slikar Correggio.

V 6. dan marca 1882. leta je bila Srbija proglašena za kraljevino.

V 11. dan marca 1544. leta rodil se je Torquato Tasso, jeden najslavnejših pesnikov laških.

V 12. dan marca 1365. leta ustanovilo se je vseučilišče Dunajsko.

V 13. dan marca 1741. leta rodil se je cesar Jožef II.

V 17. dan marca 1832. l. pripade Poljska Ruskemu carstvu.

V 18. dan marca 1805. leta dal se je Napoleon I. venčati za kralja Italiji.

V 22. dan marca 1832. leta umrl je nemški pesnik Goethe, jeden največjih veleimov vseh časov in narodov.

V 24. dan marca 1849. leta slavna zmaga avstrijskega generala Radeckija nad Lahi pri Novári.

V 26. dan marca 1511. leta je hud potres na Slovenskem razrušil mnogo gradov.

V 28. dan marca 1566. l. je umrl Žiga bar. Herberstein, cesarski poslanec na Ruskem in pisatelj ruskih reči.

* V 29. dan marca 1773. leta se je porodil v Idriji Fran Hladnik, slavni rastlinoznanec.

V 30. dan marca 1282. leta Sicilijanska večernica. (V noči od 30. na 31. dan marca 1282. leta pomorili* so Italijani v Palermi in v drugih mestih na otoku Siciliji vse Francoze in njih privržence, kar jih jim le prišlo v roke. Vzrok temu grozodejstvu je bilo kruto vladanje francoskih vladarjev in mogoteev nad domačim, laškim življem.)

V 31. dan marca 1732. l. porodil se je skladatelj naše cesarske himne: Haydn. A. G.

Kratkočasnice.

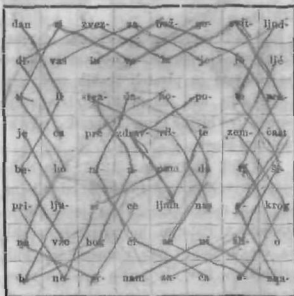
* Pri računjanji so gospod učitelj vprašali, kaj je menjica. Ker tega nobeden ni znal, pokličejo kramarjevega sina in mu reko: „No, Francè, tvoj oče so trgovec, ti bi to uže moral znati.“ France molči. — Učitelj: „Recimo, tvoj oče bi morali 1000 glđ. plačati, pa jih ravno zdaj nimajo, kaj bi tedaj storili?“ France: „Dolžni bi ostali.“

* Šaljiv hlapec pokliče pastirja in mu dá prazno steklenico, rekši: „Idi in prinesi mi liter vina.“ — Pastir: „Dajte mi še denarje.“ — Hlapec: „Za denar lahko vsak bedak vina pri-

nese; a ti mi ga prinesi brez denarja.“ — Pastir otide, a kmalu se vrne s prazno steklenico in jo postavi pred hlapca, rekoč: „Nate, napijite se zdaj!“ — Hlapec: „Kakó bi se iz prazne steklenice napil?“ — Pastir: „Iz polne se lahko vsak bedak napije; napijite se vi iz prazne.“ To rekši izbeži.

Skakalnica.

(Sestavil Lav. Cvetičič.)

(Rešitev in imena rešilcev v prihodnjem listu.)

Slovstvene novice.

* Narodna Biblioteka. — Tako se imenuje novo podjetje za prospah našega domačega slovstva mnogozasluznega gospoda J. Krajca v Novemestu. Ako smemo katero koli literarno podjetje z veseljem pozdraviti, gotovo je izdaja „Narodne biblioteka“, katera bode v snopcih donasala znamenite proizvode, kateri so užé tiskani bili, pa se v knjigotrstvu ne dobódo več, dalje tudi originalna dela in prevode iz ptujih književnostij. Prvi zvezki obsezali bodo „Kranjsko Čebelico“, katera je užé popolnem izginila iz knjigotrštva. — Prvi snopci „Narodne biblioteka“, katerega imamo denes pred seboj, obseza 83 strani. Knjižica se odlikuje po vnanjej in notranjej obliki ter jej je cena tako nizka, da si je vsak lahko omisli; stoji samó 15 kr. Mi želimo gosp. J. Krajcu najboljšega vspeha.

Odgonetke uganeke v 2. „Vrtčevem“ listu.

1. Brivec; 2. Do sredine; 3. Na križi; 4. Bukova ježica; 5. Na klopiču; 6. Nič; 7. Žaga; 8. Čevlji; 9. Veter, ker jih goni sem ter tja.

Popravek. Pri rešilih zabavnih nalog v zadnjem „Vrtčevem“ listu izostali so po naključji še naslednji rešilci, ki je tu sém dostavljamo: Anton Kosi in Fran Šnejdar, uč. pripravnika v Mariboru; Josip Frelihov v Lašicah; Jos. Miheličnik, Fr. Parkl in Ant. Firšt, učenci na Gorici pri Mozirji. — Mica Tratuik, Mica Peteln, Lizi Govek, Ana Planošek in Marijca Melave, učenke na Gorici pri Mozirji.

Listnica. Gosp. Jos. Cepuder, nadučitelj v Liji: Prejeli celoletno naročnino na „Vrtec“ 2 gl. 60 kr. in 1 gl. za učit. draštvo, oboje za leto 1883. — D. P. v Slivnici: Kolikor se bode dalo, prinesli bodedo radi Vaše spise. — Jos. Fr... d v Svetinjah: Potrpite še nekoliko, odgovorili Vam bodedo v kratkem, do zdaj nam ni bilo mogoče, ker smo preobloženi z delom. — R. K. v Krašnji: Hvala Vam lepa na poslanej igri; prinesemo jo v prihodnjem listu; za danca je bilo užé prepozno. — S. K. v G.: Vašej pesni je treba še popravo.

Zahvala.

Naš domačin in rodoljub ter pisatelj slovenski, velečastiti gosp. Maks Pleteršnik, c. kr. gimn. profesor v Ljubljani je že leto za letom v posebno naše veselje priljubljeni „Vrtec“ naročeval in tudi tukajšno šolo z mnogimi koristnimi knjigami podpiral; vrhu tega je letos tudi vložil v blagajnico društva „Narodna šola“ znesek z doščo, po katerej je naša šola prejela 21 slovenskih knjig in takó zopet šolsko knjižnico s prelepim darom zdatno pomnožil.

Da-si se šolska mladina za tolike dobrote nikoli dosti zahvaliti ne more, izreka vendar podpisani v imenu šolske mladine plemenitemu dobrotniku najsrčnejšo zahvalo.

V Pisecah v 22. dan svečana 1883.

Anton Kokot,
nadučitelj.

„Vrtec“ izhaja 1. dné vsacoga meseca, in stoji za vse leto 2 gl. 60 kr.; za pol leta 1 gl. 30 kr. Napis: Uredništvo „Vrtčev“, mestni trg, štov. 9 v Ljubljani (Laibach).

Izdatelj, založnik in urednik Ivan Tomšič. — Natisnila Klein in Kovač v Ljubljani.